

PENSIOENAKKOORD

Een spannend samenspel

10 februari 2021

AGENDA

- Opening en introductie
- Highlights pensioenakkoord
- Korte pauze
- Uitwerking casus
- Wrap up

Programma

Jack Tol neemt u mee in de visie van Triple A over de implementatie van het pensioenakkoord en op welke wijze Triple A – Risk Finance de pensioensector van dienst kan zijn.

Hen Veerman gaat in op:

- Afwegingen invaren opgebouwde aanspraken en rechten
- Afstemming beleggingsbeleid en verdeelregels op risicohouding
- Vaststelling premiehoogte en compensatiemaatregelen
- Stappen tot evenwichtige afspraken voor alle deelnemers

Pieter Heesterbeek deelt concrete doorrekeningen van verschillende scenario's en contractopties met u!

SPELREGELS SEMINAR

- Vragen kunt u stellen via de chat:
  - Vragen worden gefilterd door de moderator.
  - Niet behandelde vragen worden na afloop via een Q&A beantwoord.
- Tussendoor hebben we af en toe een poll.
- Aan het einde is er de mogelijkheid om aan te geven dat u wenst dat wij contact met u opnemen (“call for action”).

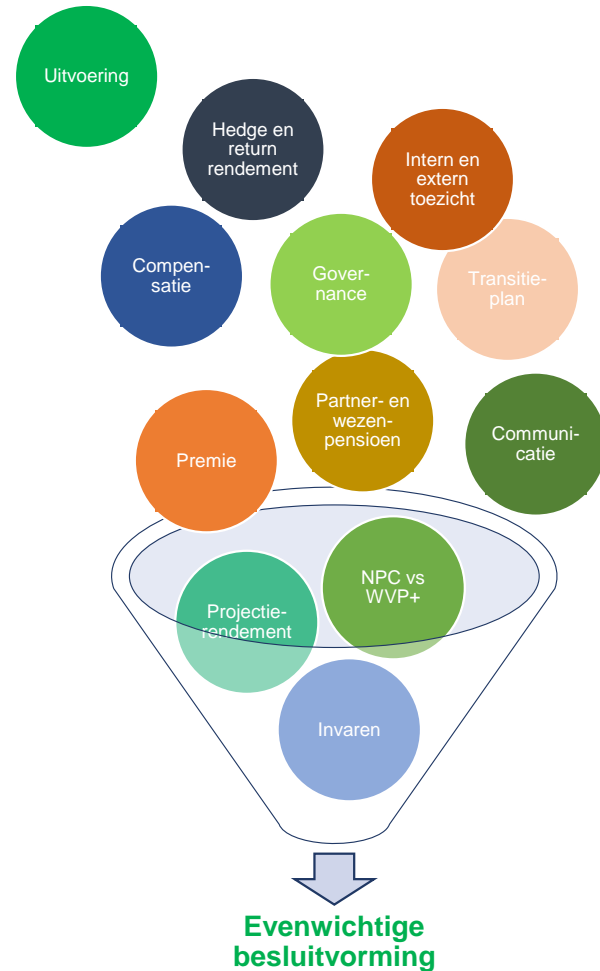

HIGHLIGHTS PENSIOENAKKOORD

Een snelle recap

PENSIOENAKKOORD

- Het pensioenakkoord is veelomvattend en complex. Alle pensioenregelingen worden geraakt.
- Sociale partners, pensioeninstellingen en de uitvoeringsorganisaties zullen de komende jaren op alle fronten voorbereidingen moeten treffen om tijdig gereed te zijn voor de transitie naar het nieuwe stelsel.

PREMIEOVEREENKOMSTEN

Nieuwe premieovereenkomst

- Eén collectief beleggingsbeleid
- Persoonlijke pensioenvermogens
- Toedeling hedge- en overrendement
- Risico's (micro, macro, beleggingen) worden gedeeld over gehele populatie
- Solidariteitsreserve (verplicht!)

Verbeterde premieovereenkomst

- Zuivere premieregeling
- Gescheiden opbouw- en uitkeringsfase
- Op pensioendatum individueel kapitaal omzetten in (variabele) uitkering
- Life-cycle beleggingsbeleid
- Solidariteitsreserve voor verplichtgestelde BPF'en
- Opbouwfase: individueel risico's lopen
- Uitkeringsfase: collectief risico's delen

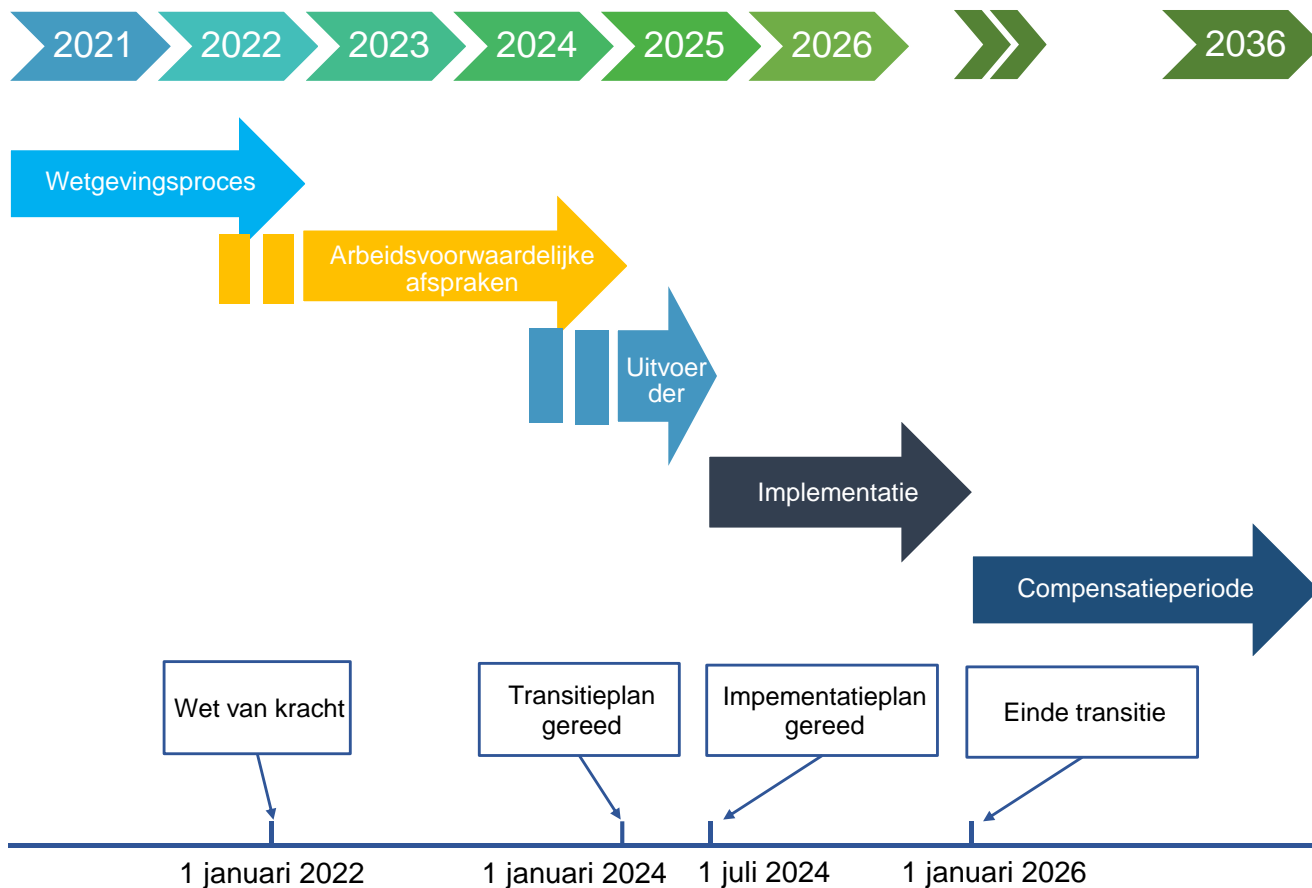
Premie-kapitaalovereenkomst

- Premies worden dmv kapitaalverzekering direct gebruikt voor aankoop gegarandeerd kapitaal op pensioendatum
- Op pensioendatum kapitaal omzetten in vaste of variabele uitkering tegen dan geldende tarieven
- Beleggings- en microrisico liggen bij uitvoerder, macro-langlevens en conversie(=renterisico) is voor deelnemer
- Uitvoering (alleen) door verzekeraar

Premie-uitkeringsovereenkomst

- Premies worden direct jaarlijks omgezet in aanspraak op uitkering
- Alle risico's (micro-, macro-, beleggings- en renterisico) worden overgenomen door uitvoerder
- Uitvoering (alleen) door verzekeraar

TIJDSLINIEN

ISSUES CONSULTATIEDOCUMENT

- Cruciale onderwerpen nog uit te werken in lagere regelgeving (bijv. inrichting NPC, WVP, solidariteitsreserve, risicohouding, berekening transitie-effecten, invaren)
- Teksten concept-Memorie van Toelichting (“MvT”) met name geschreven voor bedrijfstakpensioenfondsen
- Integrale stelselwijziging: actuarieel, juridisch én fiscaal complexe issues
- Veel kritische reacties: herziening wetteksten heel goed mogelijk

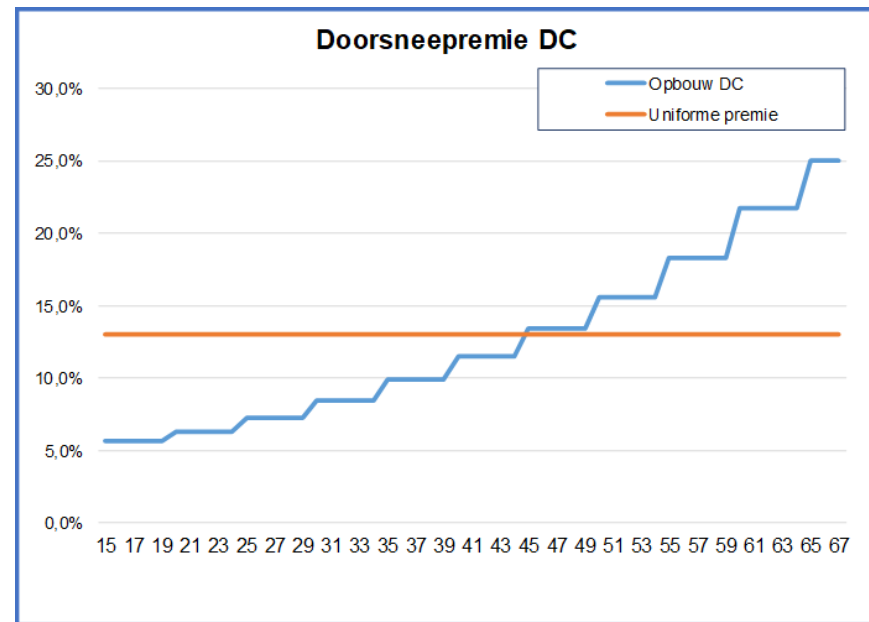
INVAREN VAN VERLEDEN

- Invaren is in principe het basisuitgangspunt (deadline 1 januari 2026)
- Overgangsregime voor invaren (2022-2026)
  - Er is geen individuele bezwaarrecht
  - Er is een hoorrecht voor verenigingen van gepensioneerden en gewezen deelnemers op het transitieplan.
  - Niet invaren is alleen toegestaan indien aangetoond wordt dat invaren onevenredig ongunstig uitpakt voor (een of meer groepen) belanghebbenden.
  - Adviesrecht of goedkeuringsrecht aan VO of BO.
  - Toets en verbodsbevoegdheid DNB.
  - Transitiecommissie voor (bindend) advies.
  - Waarderingsmethode op basis van standaardmethode en Value Based ALM methode

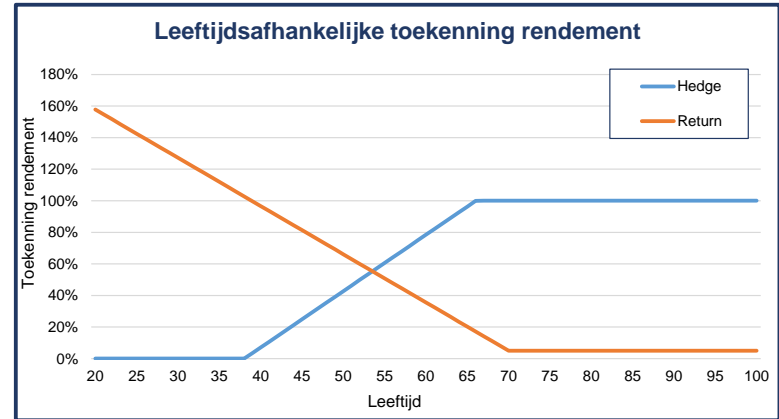
VASTE PREMIE MET FISCALE BEGRENZING

- Nieuwe deelnemers na 1 januari 2026 altijd leeftijdsonafhankelijke premie (nu kennen bijna alle regelingen een 'progressieve premie')
- Premie maximaal thans 33% (bestaande uit basispremie 30% en compensatie 3%)
- Overgangsregeling voor bestaande deelnemers
  - Regelingen met progressieve premie mogen worden voortgezet voor bestaande deelnemers
  - Pensioenfondsen: vóór 1 januari 2022 (!)
  - Verzekeraars: vóór 1 januari 2026

INTRODUCTIE VAN EEN NIEUW CONTRACT

- Nieuw pensioencontract (NPC): een premieregeling met solidaire elementen
- Top-down verdelen van rendementen op basis van
- verdeelregels
- Verdelen van micro en macro langlevenrisico op basis van verdeelregels
- Mogelijkheid tot spreiden mee- en tegenvallers over maximaal 10 jaren
- Introductie solidariteitsreserve ter sturing pensioenresultaten
  - vullen met premie en overrendement (maximaal 10%)
  - overall saldo maximaal 15% van vermogen

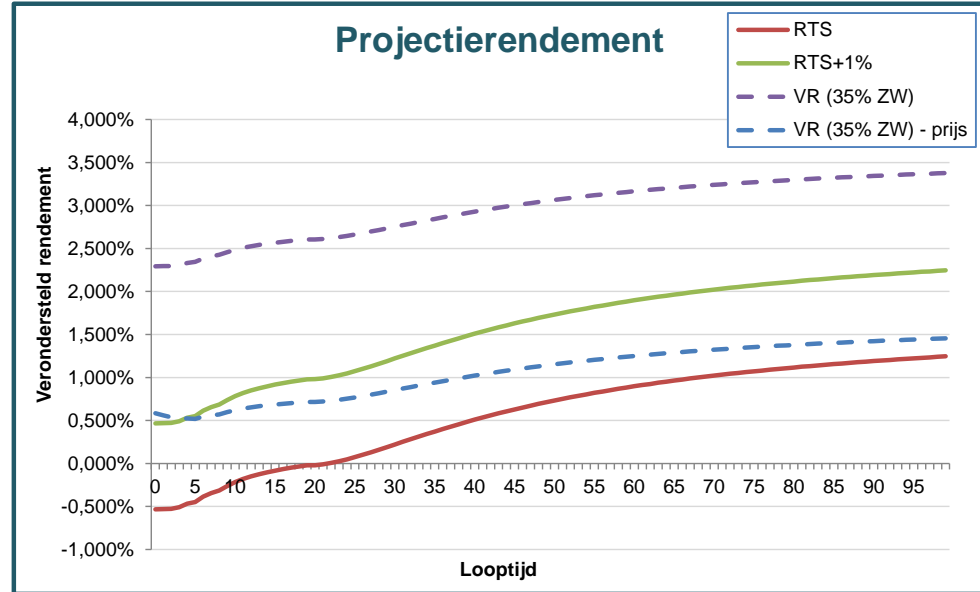
AANPASSING/UITBREIDING WVP(+)

- Bedrijfstakpensioenfondsen die opteren voor WVP passen een solidariteitsreserve toe (kan mee met waardeoverdracht).
- Deling micro- en macro langlevenrisico met de opbouwfase voor bedrijfstakpensioenfondsen.
- Sociale partners kunnen ervoor kiezen om variabel pensioen als 'default' aan te wijzen (beperkt shoprecht bij niet aanbieden vast pensioen).

PROJECTIERENDEMENT

- 5 functies projectierendement:
  - 1) Communicatie
  - 2) Fiscale premiegrens
  - 3) Balans tussen doelstelling en premie
  - 4) Toetsen risicohouding
  - 5) Vaststellen uitkering
- CAO-partijen bepalen of de toegezegde premie toereikend is voor de geformuleerde pensioendoelstelling.
- Projectierendement = $RTS + \text{risico-opslag}$
(verwacht rendement) $-/-$ inflatie-afslag

RISICHOUDING

- Pensioenuitvoerders moeten elke vijf jaar een risicopreferentieonderzoek uitvoeren.
- Pensioenfonds beoordeelt de resultaten in overleg met de fondsorganen.
- PPI's/verzekeraars mogen vergelijkbare groepen regelingen daarbij samenvoegen en kunnen op productniveau de risicohouding vaststellen.
- Risicohouding in een premieregeling:
  - **Opbouwfase**
    - a) maximale spreiding in pensioen-uitkering op pensioendatum per cohort (à la URM), i.e. Δ verwacht scenario met pessimistisch scenario
    - b) Rendementsmaatstaf: risico dat deelnemers tenminste willen nemen in een verwacht scenario
  - **Uitkeringsfase**
    - c) Uitkeringsfase: maximale afwijking in uitkering t.o.v. uitkering in het eerste jaar.

Dit leidt tot een minimaal verwacht rendement en een maximaal aanvaardbaar risico per leeftijdscohort

TRANSITIE-FTK

- Versoepeling FTK voor uitkeringsovereenkomsten
  - Geen MVEV en VEV
  - Toeslagdrempel van 110% naar 105%
  - Geen eisen toekomstbestendig indexeren
- Voorwaarden
  - Intentie tot invaren
  - Geen progressieve premie
  - Overbruggingsplan voor 1 april 2022 (jaarlijkse update)
  - Dekkingsgraad niet lager dan 90%
  - Richtdekkingsgraad ten minste 95% (bij WVP: 105%)

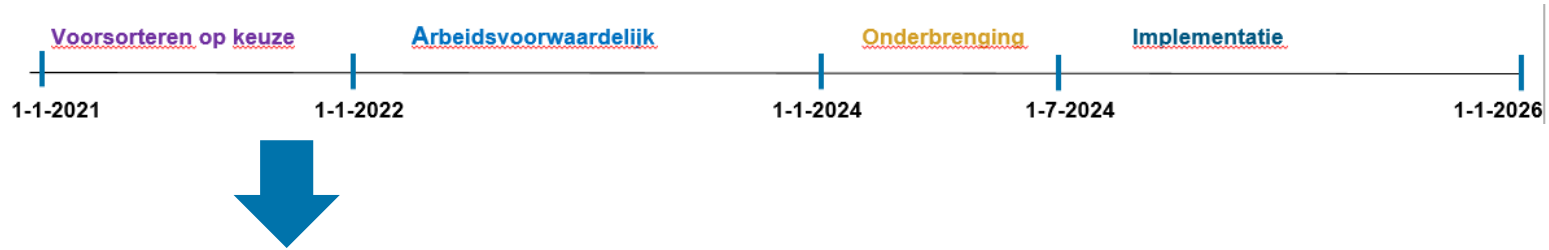

CONTRACTKEUZE EN TRANSITIE

KEUZES SOCIALE PARTNERS EN PENSIOENFONDSEN

1. Besluitvorming nieuwe opbouw

- Keuze overgangsrecht progressieve premie (vóór 1 januari 2022).
- Keuze uitvoerder (pensioenfonds of elders).
- Keuze contract (NPC of WVP) en invulling van contract.

2. Besluitvorming opgebouwde aanspraken/rechten

- Invaren of niet.
- Gesloten pensioenfondsen kunnen niet invaren.

OVERWEGINGEN CONTRACTKEUZE

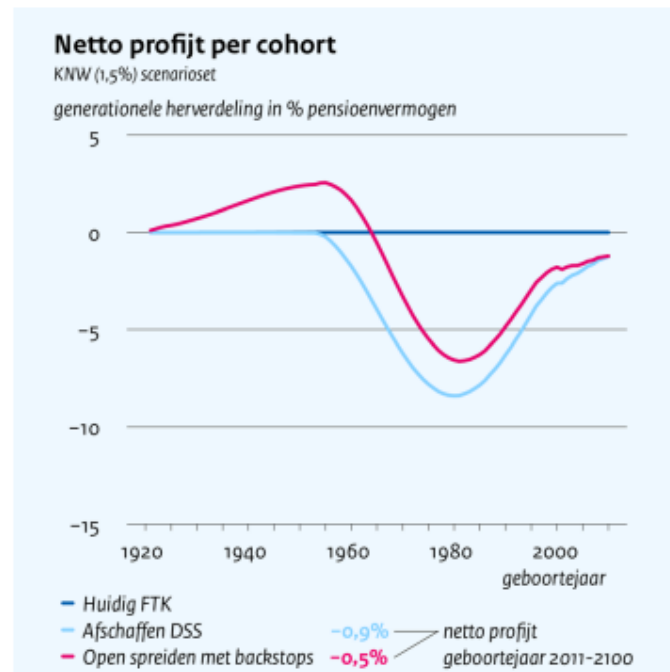
- Sociale partners in de lead, maar afstemming met pensioenuitvoerder!
- Progressieve premie voortzetten voor bestaande deelnemers → WVP+
- Omarmen 'gunstig' transitie-FTK en uitstellen van kortingen → NPC
- Mogelijkheid tot individueel maatwerk in beleggingskeuze → WVP+
- Meer actieve sturing op basis van uitkomsten en risico's → NPC

WAARBORGEN EVENWICHTIGE TRANSITIE

- Transitieplan (adequaaf, kostenneutraal en evenwichtige transitie)
- Voorgeschreven maatstaf 'netto profijt' ter toetsing evenwichtigheid (herverdelingseffecten)
  - Netto profijt = marktconsistente waarde van totale pensioenuitkeringen minus toekomstige premie-inleg
- Risiconeutrale waardering (in lijn met hoe waardering binnen financiële markten plaatsvindt)
- Een evenwichtige overgang wordt getoetst door het 'netto/bruto profijt' van de nieuwe pensioenregeling te vergelijken met de huidige pensioenregeling

WAARBORGEN EVENWICHTIGE TRANSITIE (2)

- CPB voert al sinds de totstandkoming van pensioenakkoord diverse berekeningen uit
- Netto profijt is heel gevoelig veronderstellingen en aannamen
- Veronderstellingen huidige contract:
  - Hoe wordt omgegaan met premie/opbouwpercentage in het huidige contract? (CPB: variabel opbouwpercentage)
  - Hoe wordt omgegaan met uitdelen van overschotten en indexaties in het huidige contract? (CPB: genoeg = genoeg, maar uitdelen boven DG =150%)

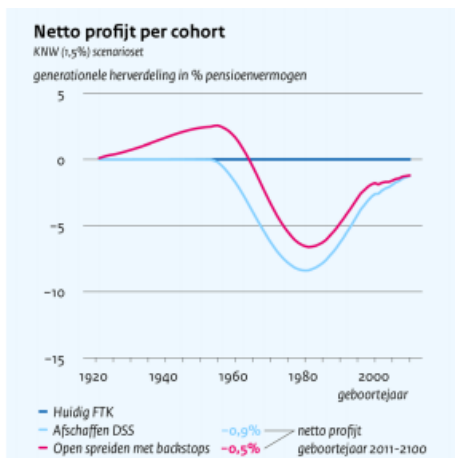

Bron: CPB

WAARBORGEN EVENWICHTIGE TRANSITIE (3)

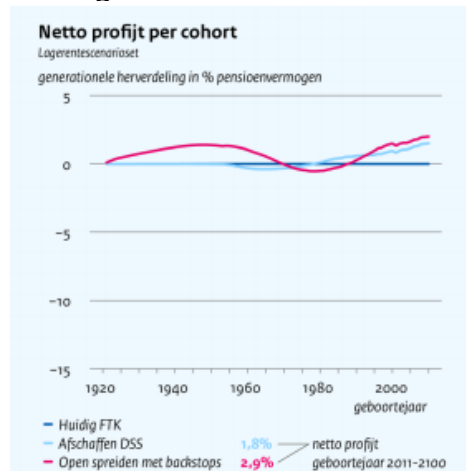
- Netto profijt in het nieuwe contract is afhankelijk van:
  - Beleggingsmix (meer risico gunstiger)
  - Fondssamenstelling (grijzer fonds gunstiger)
  - Risicopremie aandelen (hoge risicopremie gunstiger)
  - Rentestand (lage rente gunstiger)
  - Contract (NPC/WVP) (NPC gunstiger)

Rente (basis – KNW 1,5%)

Bron: CPB

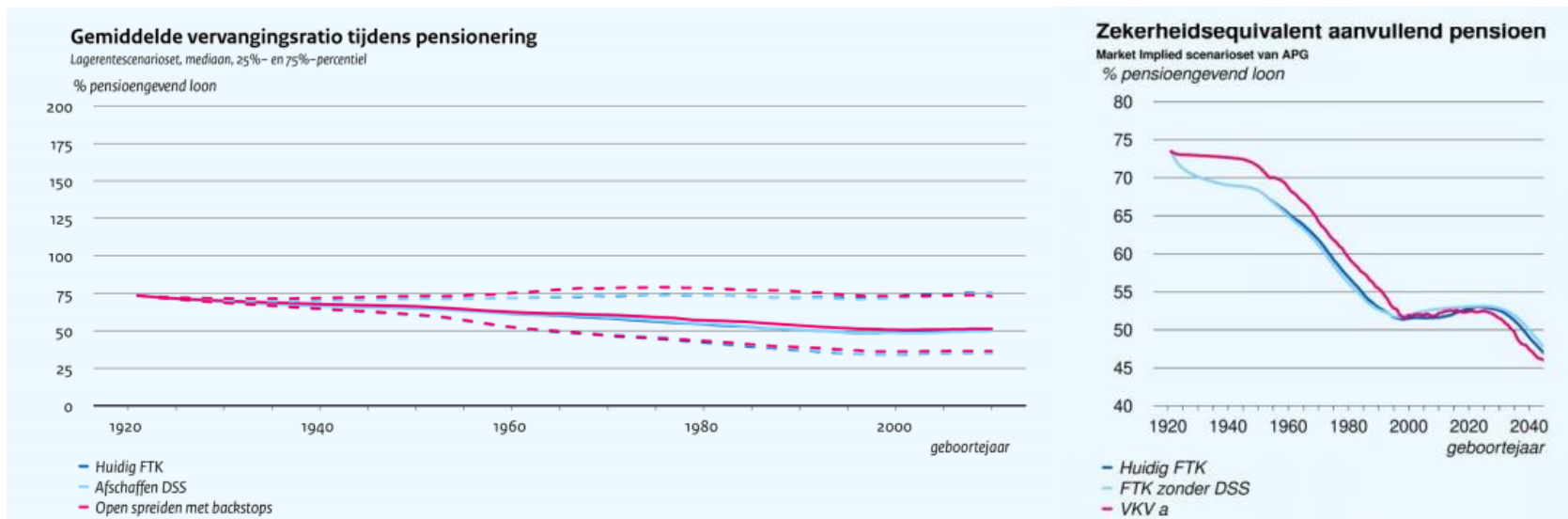
Lage rente

Bron: CPB

EERLIJKE TRANSITIE (DRIE PIJLERS)

1. Evenwichtigheid (maatstaf: netto profijt)
2. Verwachte pensioenuitkomsten (maatstaf: vervangingsratio)
3. Variatie in uitkomsten (maatstaf: zekerheidsequivalent vervangingsratio)

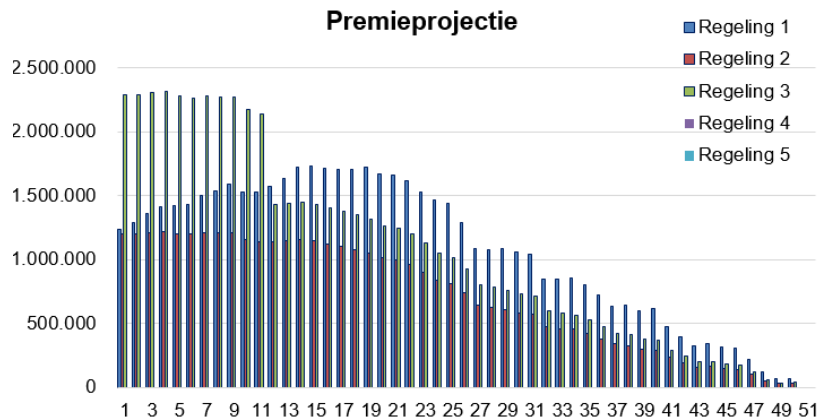

Bron: CPB

INZETTEN STURINGSMIDDELEN

- Sociale partners dienen alle sturingsmiddelen in te zetten om te komen tot een eerlijke transitie.
- Door een leeftijdsafhankelijke compensatiepremie vast te stellen kan rekening worden gehouden met de verschillen in uitkomsten per leeftijdscohort.
- Passen en meten om te komen tot het meest eerlijke en passende resultaat!

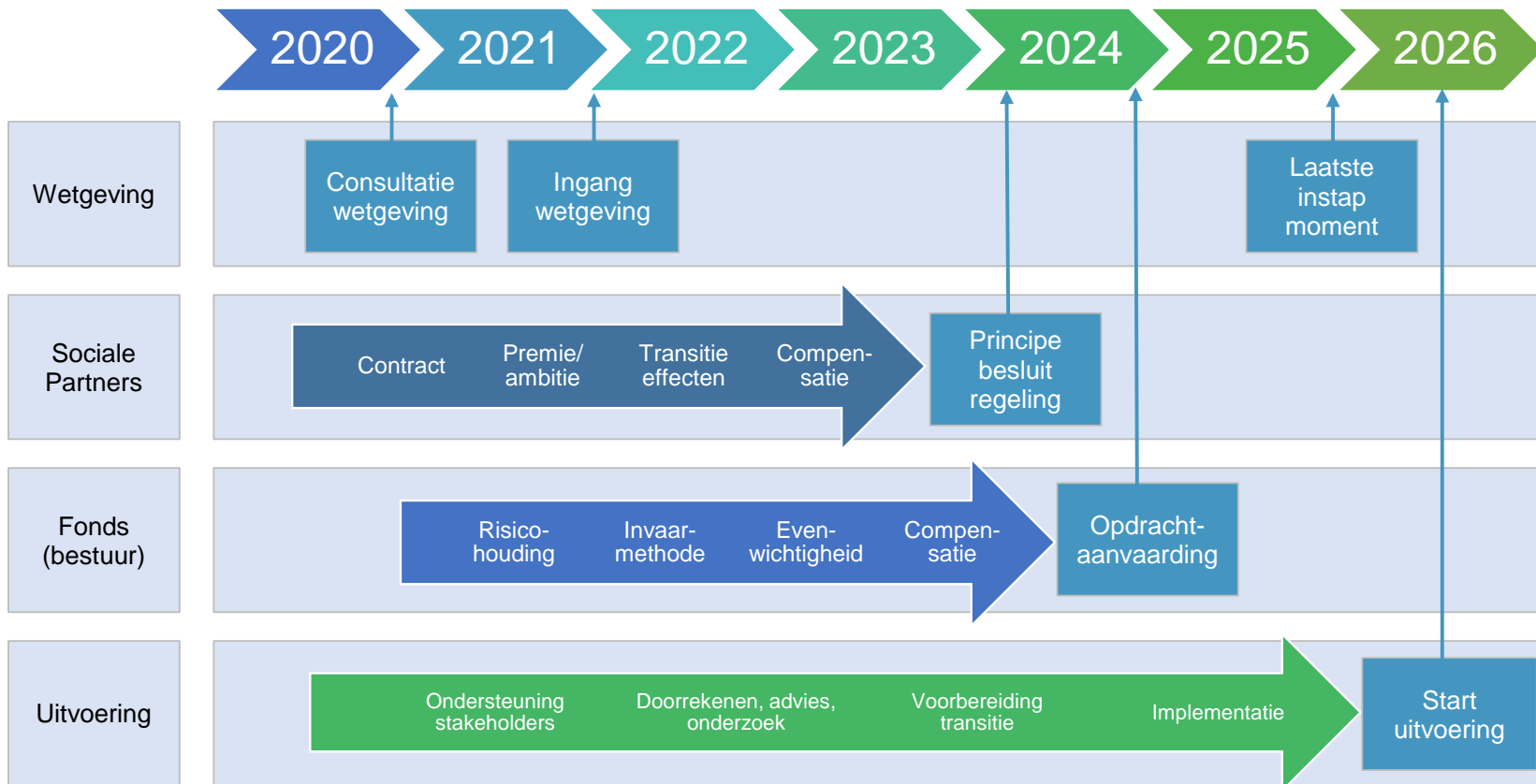

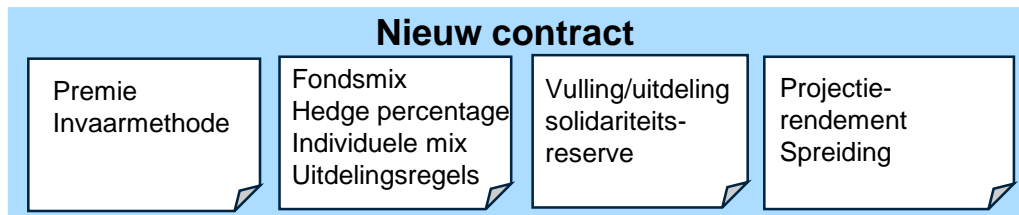
IMPLEMENTATIE

COMPLEX TRAJECT

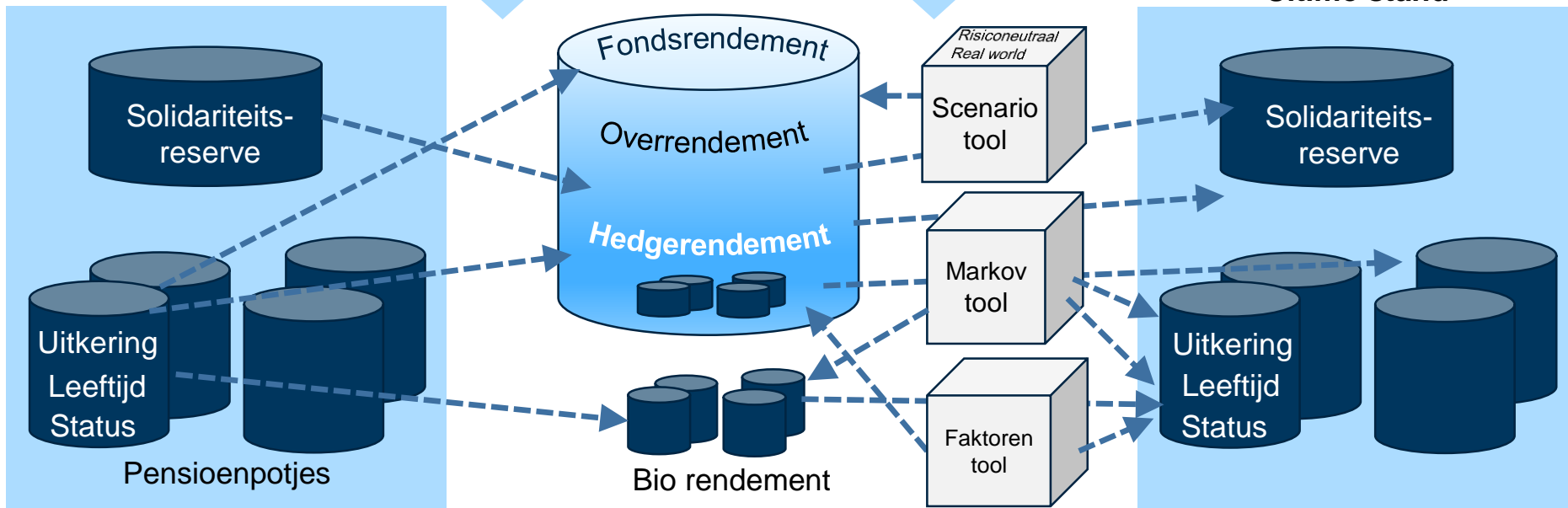

AANPASSING INFRASTRUCTUUR

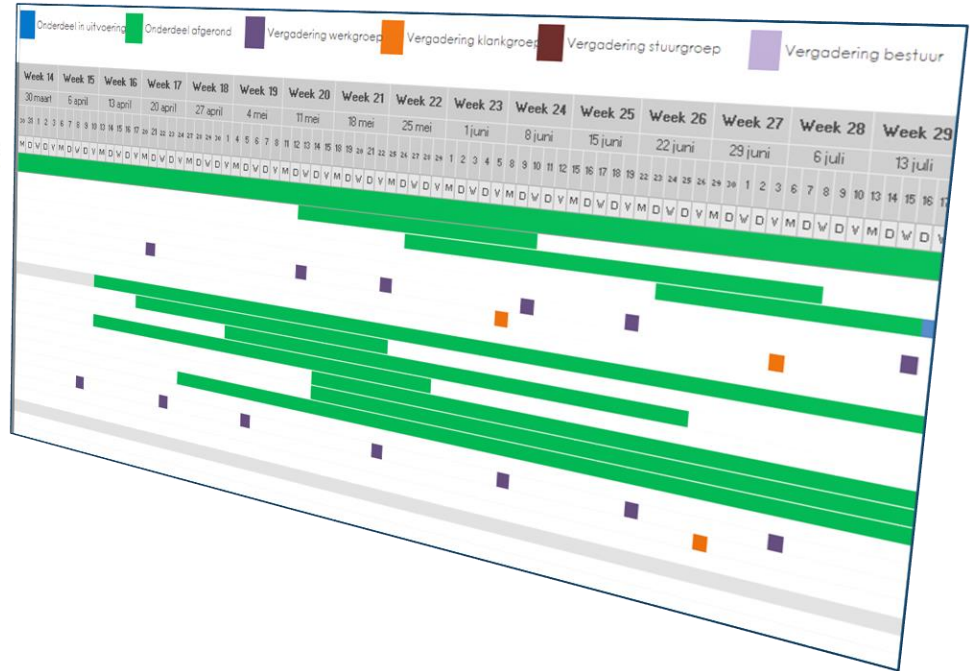
Primo stand

Ultimo stand

WERK AAN DE WINKEL!

Eight Steps To Successful Change - John Kotter

VOORBEELDCASUS PENSIOENFONDS “DE NIEUWE TOEKOMST”

PENSIOENFONDS “DE NIEUWE TOEKOMST”

Startsituatie op moment van invaren

- Technische voorziening: 5 mrd
- Dekkingsgraad: 103%
- Aantal actieven: 9.000
- Aantal slapers en trekkers: 40.000

- Huidig premieniveau: 28% PG-som
- Pensioenregeling: middelloon
- Opbouw% OP: 1,875% per jaar
- PP: 70% OP

VARIANTEN

De volgende varianten komen aan bod:

- Variant 0: “base case”
- Variant 1: toepassen leenrestrictie
- Variant 2: aanpassen solidariteitsreserve
- Variant 3: compensatiepremies

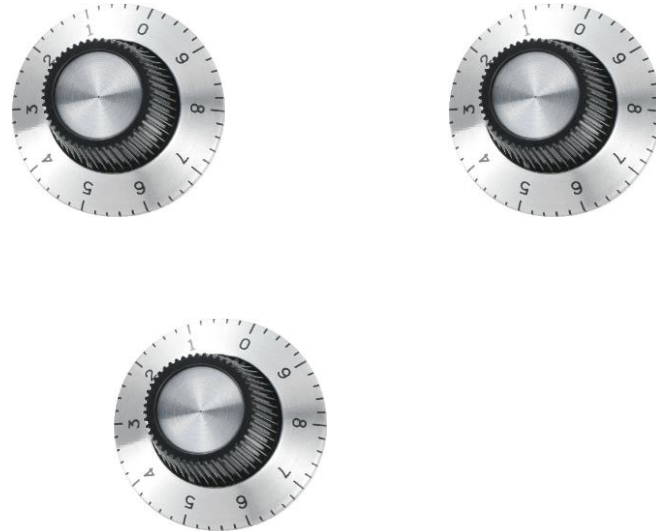
Omwille van de beperkte tijd kunnen wij niet ingaan op alle details van elke variant. Wij hebben daarom een selectie gemaakt qua uitkomsten.

VARIANT 0: BASE CASE

Er is een groot aantal knoppen waaraan gedraaid kan worden in het formuleren van de nieuwe regeling:

- Toedeling hedge- en overrendement
- Toedeling biometrisch rendement
- Solidariteitsreserve
  - Vulling en onttrekking
- Projectierendement
- Spreiding van de uitkering
- Invaren
  - Initiële storting solidariteitsreserve
  - Compensatiedepot
  - Solvabiliteit
  - Kosten

We starten met een “logische” invulling van de nieuwe regeling volgens het nieuwe pensioencontract.

VARIANT 0: BASE CASE

Beleggingsbeleid collectief:

- Vastrentende waarden 50%
- Zakelijke waarden 50%
- Afdekking renterisico 60%

Pensioentoezegging:

- Franchise €14.167
- Pensioenleeftijd: 68
- Aankoop: variabel pensioen
- Spreidingsduur: 10 jaar

Projectierendement:

- Basis: RTS DNB
- Opslag: 0%

Solidariteitsreserve:

- Initiële vulling: 0%
- Jaarlijkse dotatie: 10% positief rendement
- Onttrekking: 1/15^e deel
- Toekenning aan: populatie naar rato kapitaal

Variabele uitkering:

- Spreidingstermijn: 10 jaar

Premie:

- 28% pensioengrondslag

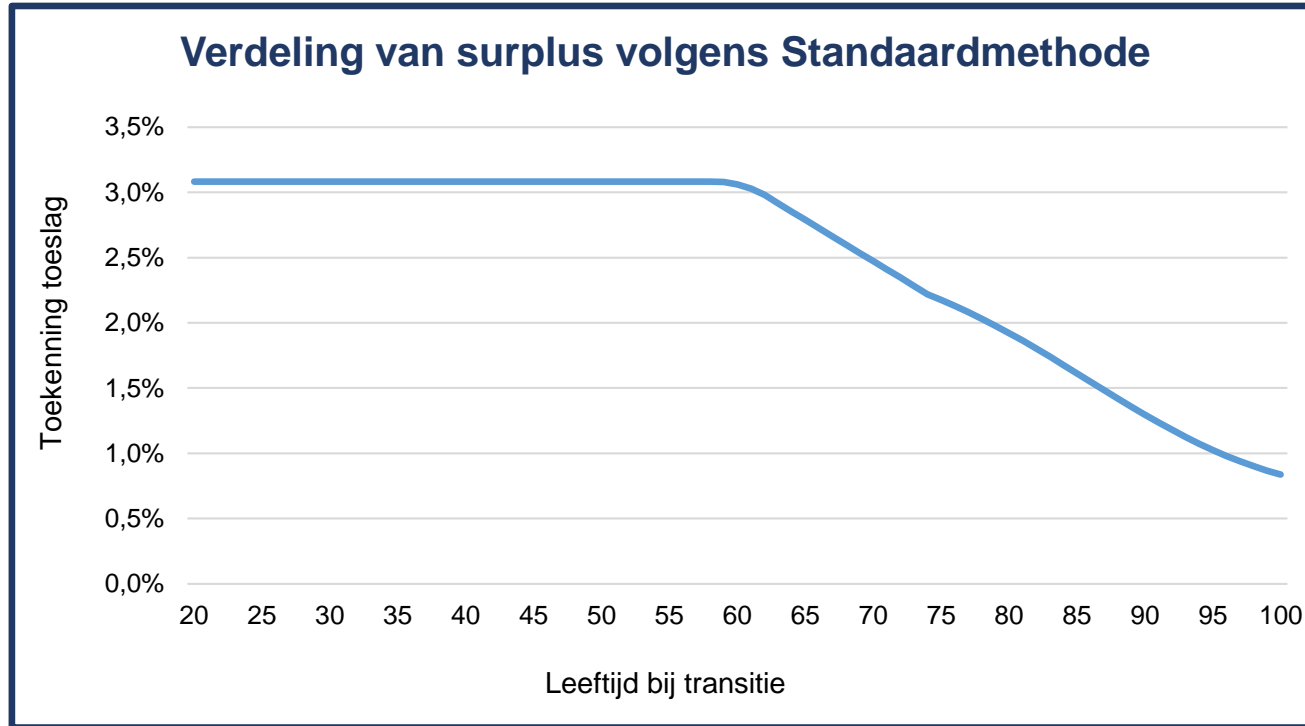
Scenarioset:

- 1,5% KNW real world / risiconeutraal ("P en Q set")

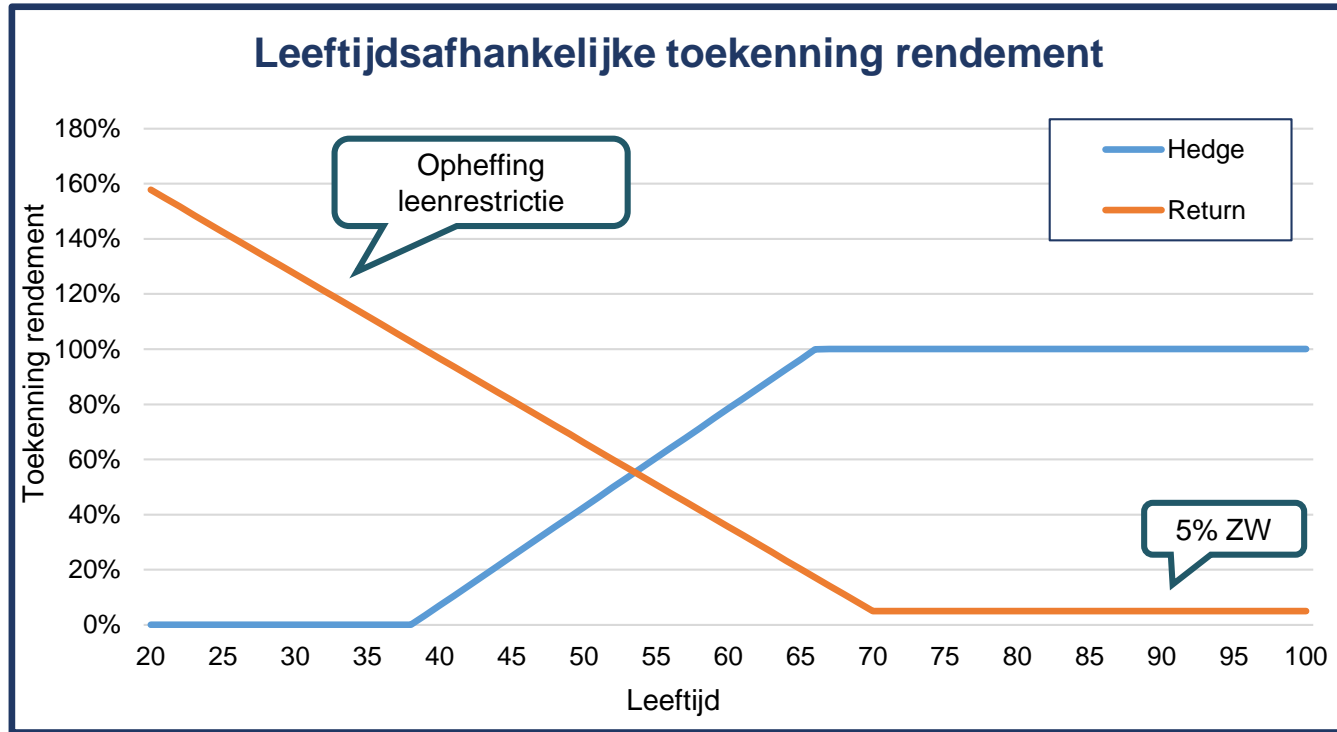

VARIANT 0: INVAREN

Invaren volgens Standaardmethode: volledig uitdelen 3% buffer

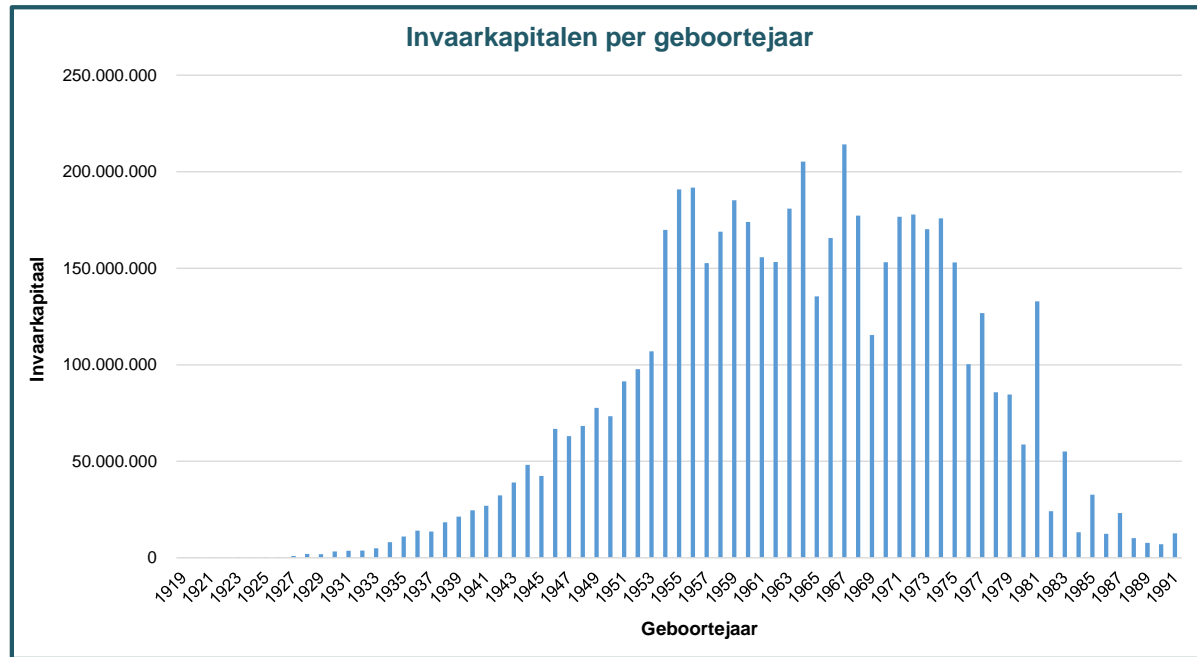

VARIANT 0: HEDGE- EN OVERRENDEMENT

HEDGE- EN OVERRENDEMENT

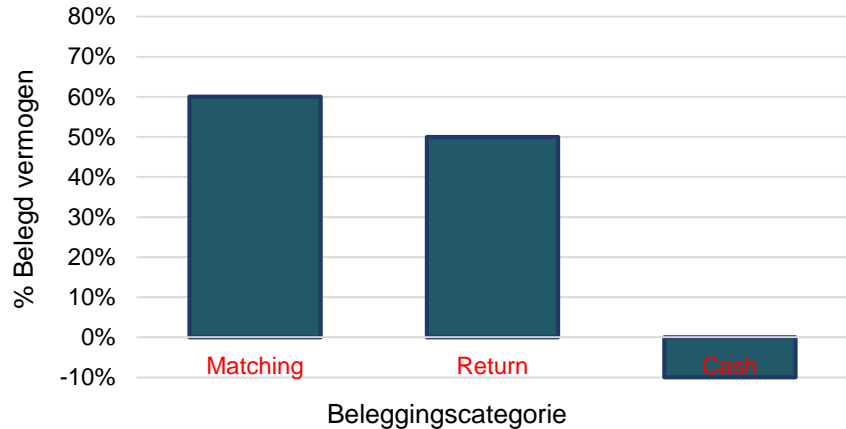
- Initiële invaarkapitalen bepalen de exposures per leeftijdscohort.
- Eerst a.h.v. gewenst hedgerendement benodigd matchingskapitaal afleiden.
- Voorts met het restant en de exposures verdeling overrendement afleiden.

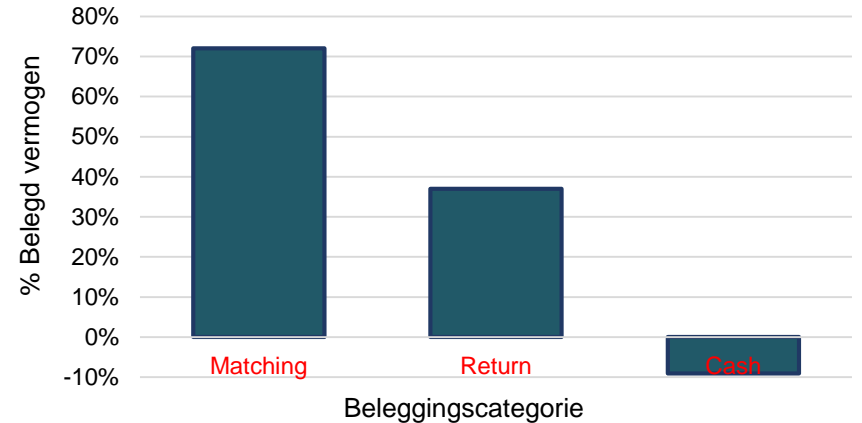
HEDGE- EN OVERRENDEMENT

Inrichting beleggingsbeleid dynamisch en afhankelijk van toedelingenregels!

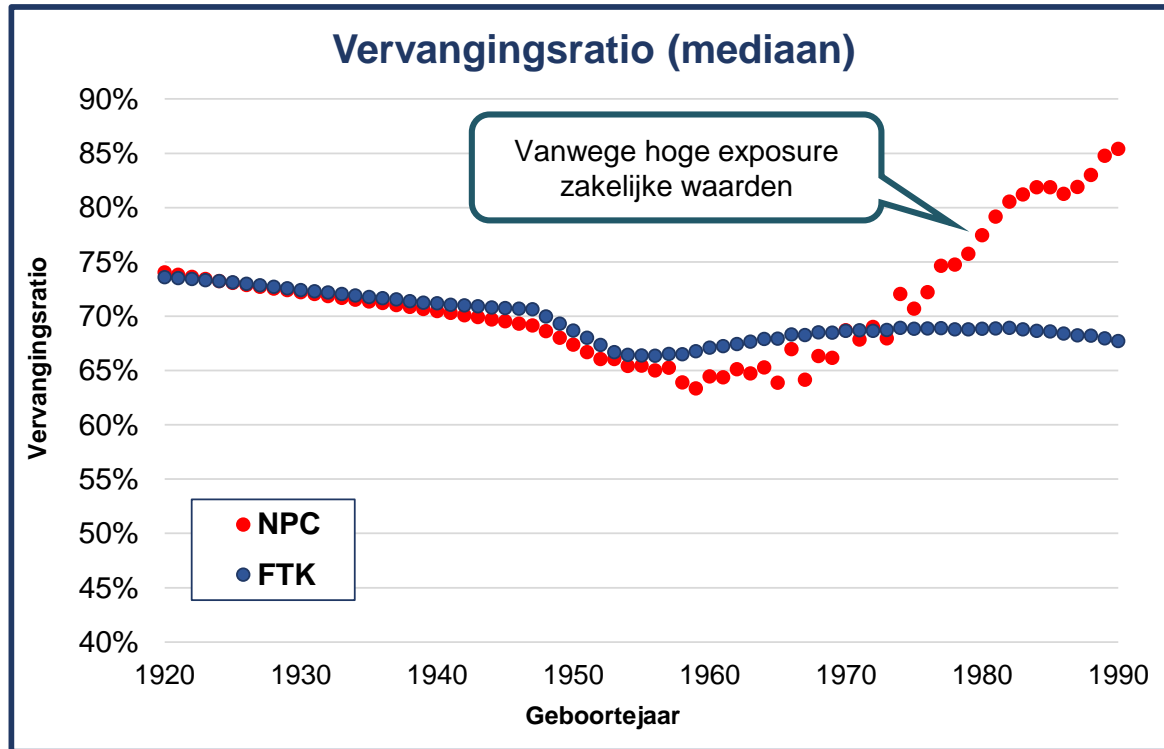
Exposures t=0 Gemiddelde lft 56

Exposures t=5 Gemiddelde lft 61

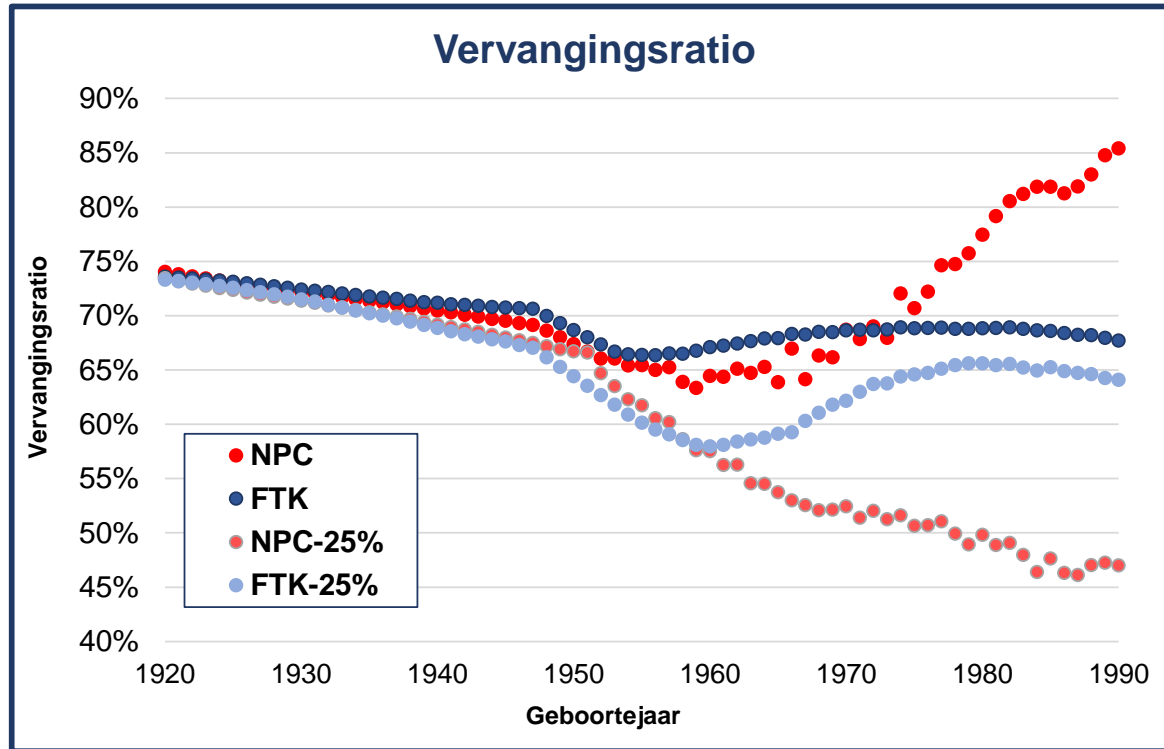
VARIANT 0: BASE CASE

Constateringen:

- Ouderen vergelijkbaar vanwege lage exposure zakelijke waarden
- Jongeren grilliger en hogere mediane vervangingsratio vanwege hogere exposure zakelijke waarden

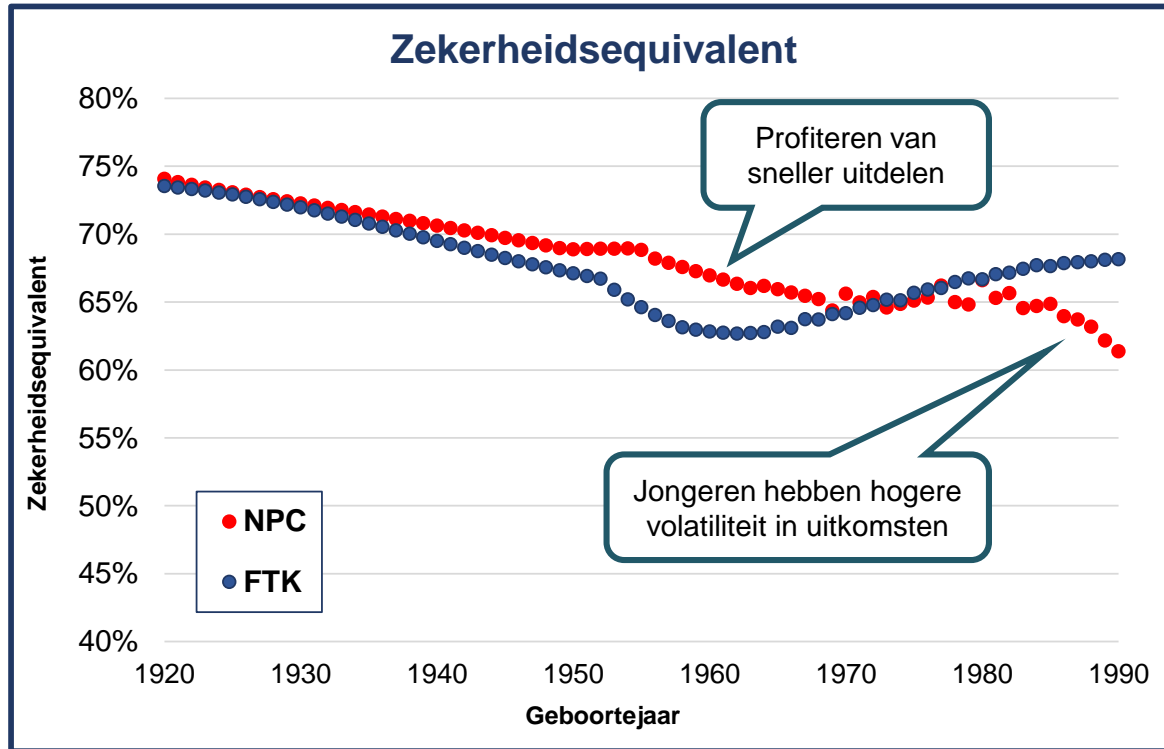
VARIANT 0: BASE CASE

Constateringen:

- Ouderen vergelijkbaar
- Jongeren grilliger en hogere mediane vervangingsratio
- Hoge spreiding wordt zichtbaar bij 25%-percentiel
  - Oorzaak: opheffing leenrestrictie

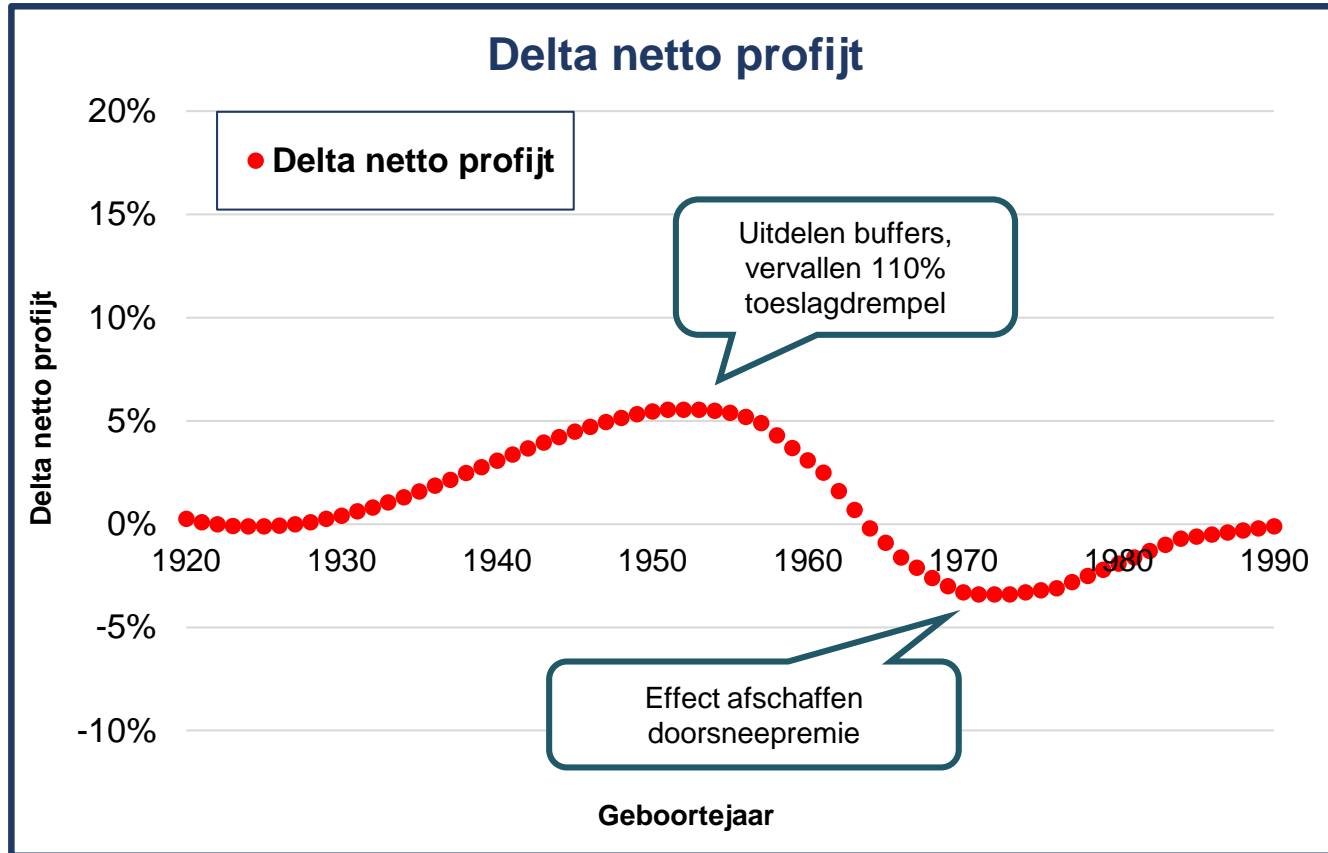
VARIANT 0: BASE CASE

Constateringen:

- NPC ligt grotendeels boven FTK.
- Dubbele transitie, dus meerdere tegengestelde effecten.

VARIANT 0: BASE CASE

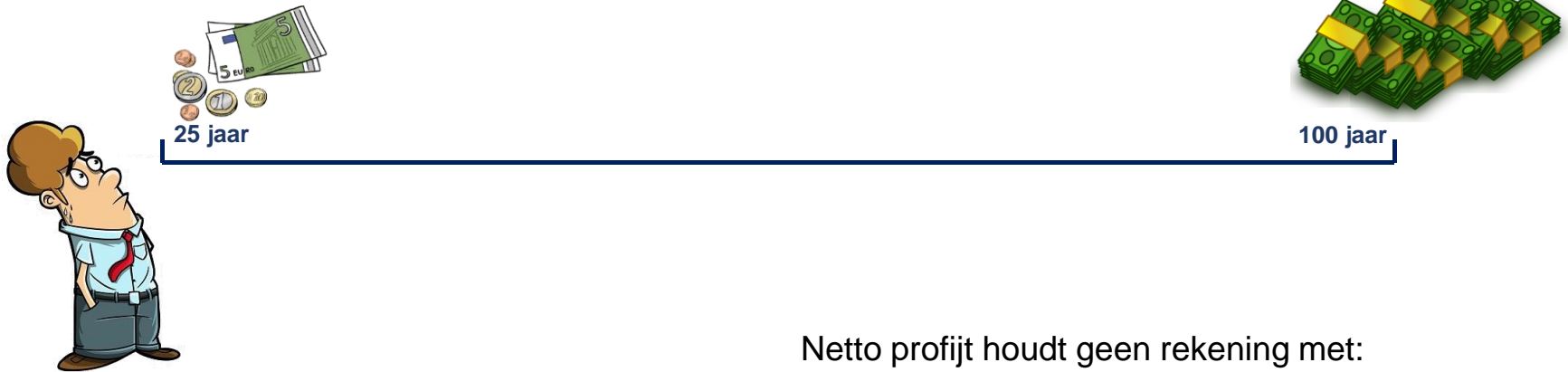

NETTO PROFIJT EN NUT

Netto profijt is een “contante waarde” berekening, zonder dat hierbij nut te pas komt.

Waar kiest u als 25-jarige voor?

- a) € 25.000 ontvangen nu direct
- b) € 500.000 ontvangen als u 100 wordt

Netto profijt houdt geen rekening met:

- Preferenties qua timing
- Preferenties qua mate van risico

EVEN VOORSTELLEN: MAATMENSEN

Kasper (28)

- Jonge deelnemer.
- Actief.

José (48)

- Gemiddelde leeftijd.
- Actief.

Jaap (68)

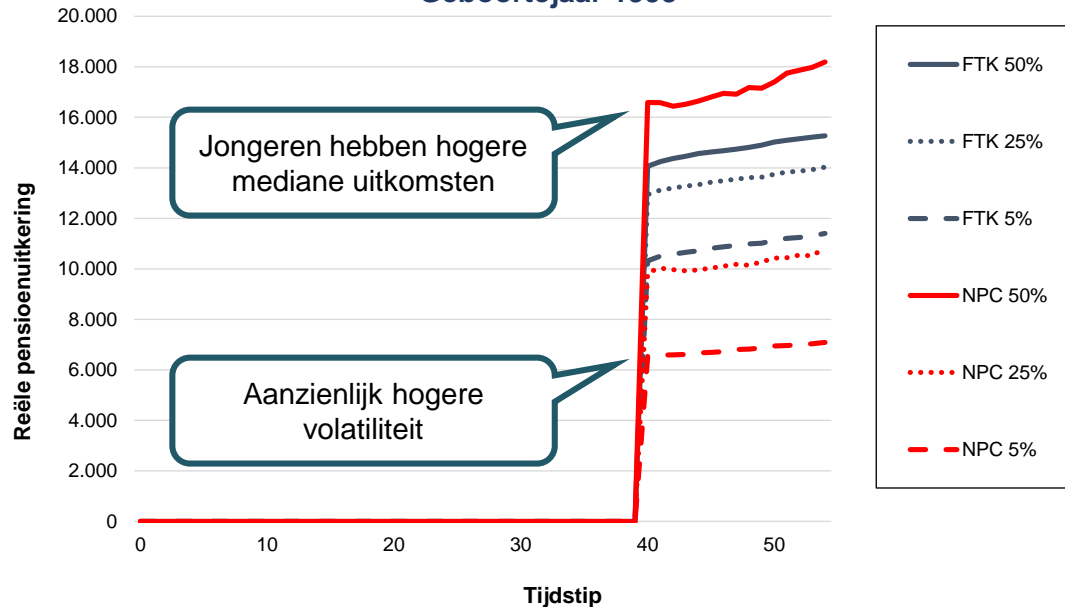
- Net gepensioneerd.

VARIANT 0: BASE CASE

Kasper (28)

**Pensioenuitkeringen nieuwe en huidige contract
Geboortjaar 1993**

Constaties:

- Uitkeringen in de mediaan zijn flink hoger bij NPC dan bij FTK.
- Spreiding bij NPC enorm toegenomen:
  - Slecht weer is minder dan 30% mediaan

Noot:

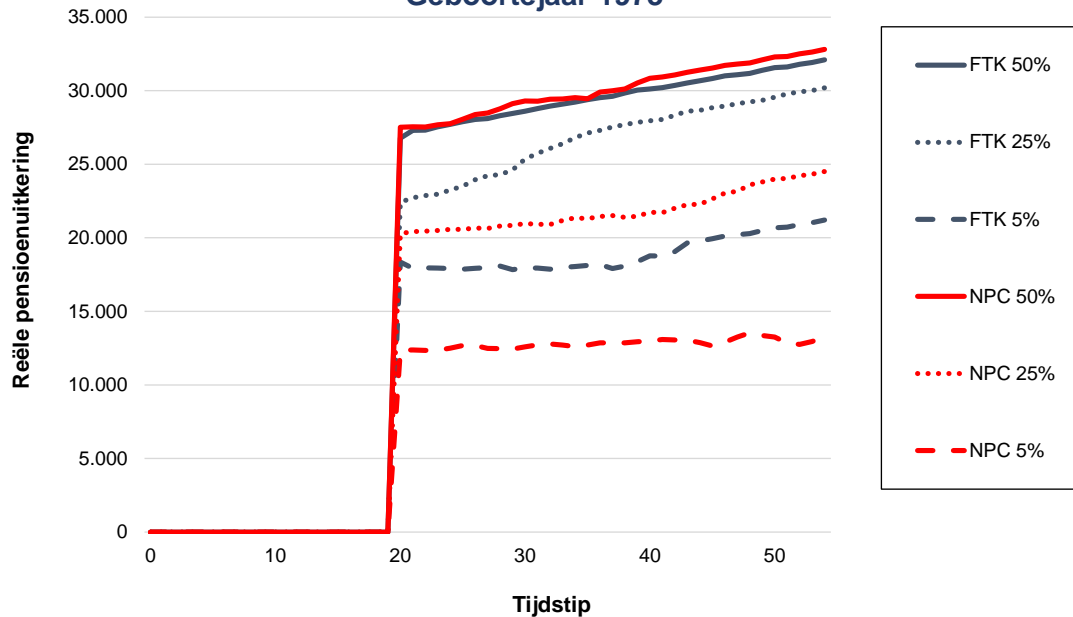
- Jongeren hebben tijdens de opbouwfase bij NPC hoge exposure naar ZW.
- Jongeren hebben tevens lagere renteafdekking.

VARIANT 0: BASE CASE

José (48)

Pensioenuitkeringen nieuwe en huidige contract
Geboortjaar 1973

Constateringen:

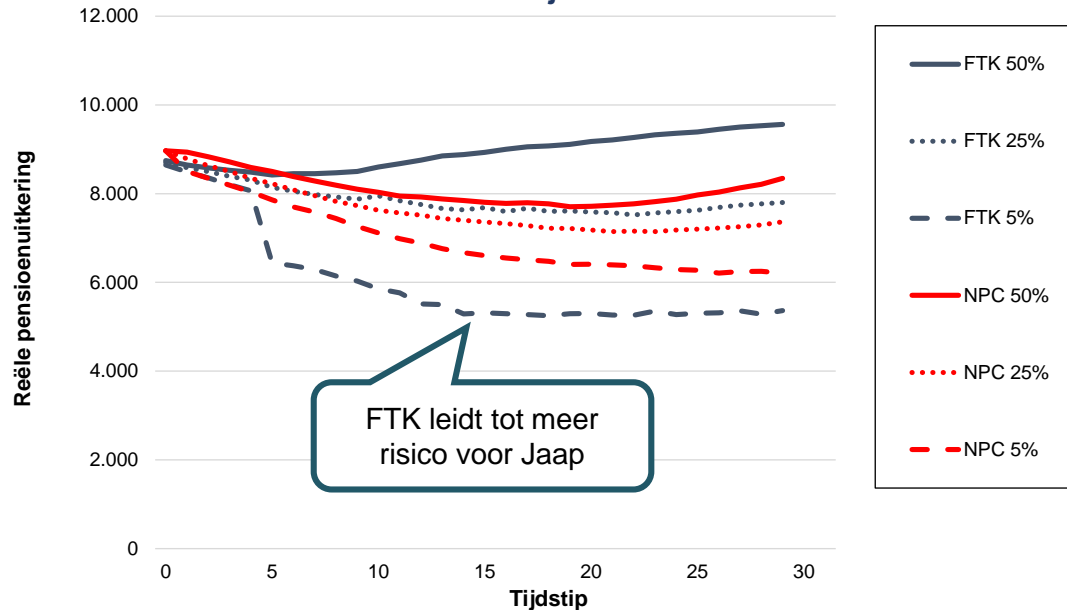
- Uitkeringen in de mediaan zijn per saldo gelijk bij NPC als bij FTK.
- Spreiding bij NPC toegenomen:
  - Slecht weer is circa 50% mediaan

VARIANT 0: BASE CASE

Jaap (68)

Pensioenuitkeringen nieuwe en huidige contract
Geboortjaar 1953

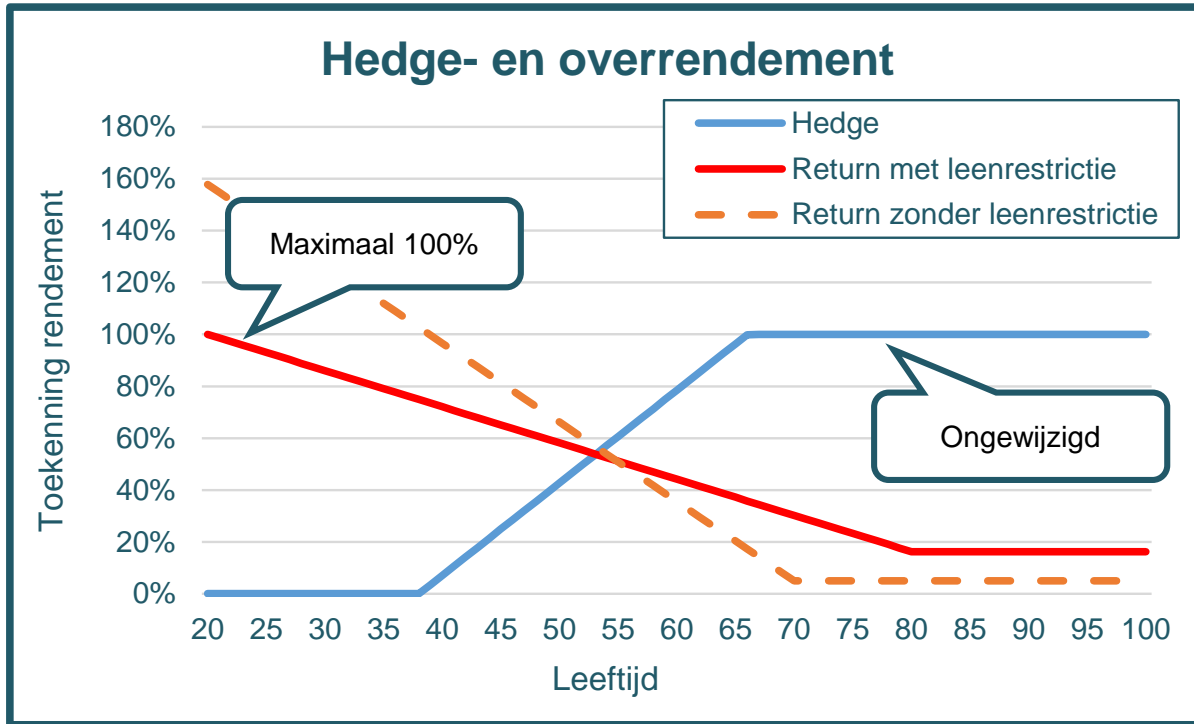
Constateringen:

- Uitkeringen in de mediaan zijn bij aanvang wat hoger bij NPC dan bij FTK, maar dalen vervolgens onder FTK.
- Spreiding bij NPC afgenomen:

Noot:

- Ouderen hebben lagere exposure naar ZW vanwege “lenen” aan jongeren.
- Hogere rentehedge NPC dan bij FTK.

VARIANT 1: WEL TOEPASSEN LEENRESTRICTIE

Opmerking:
Op totaalniveau is nog
steeds sprake van 60%
renteafdekking.

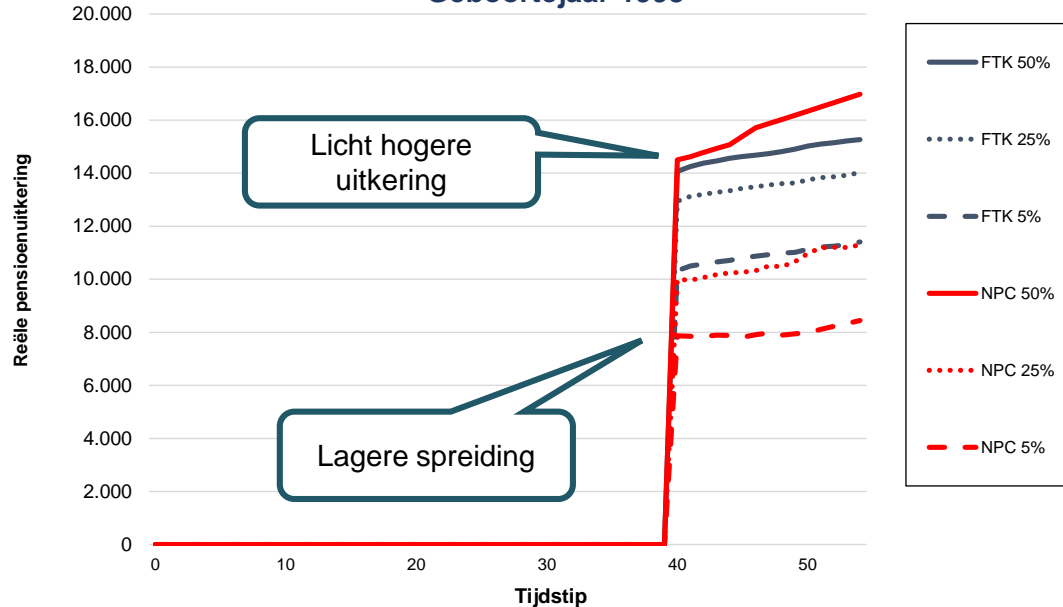

VARIANT 1: WEL TOEPASSEN LEENRESTRICTIE

Kasper (28)

**Pensioenuitkeringen nieuwe en huidige contract
Geboortjaar 1993**

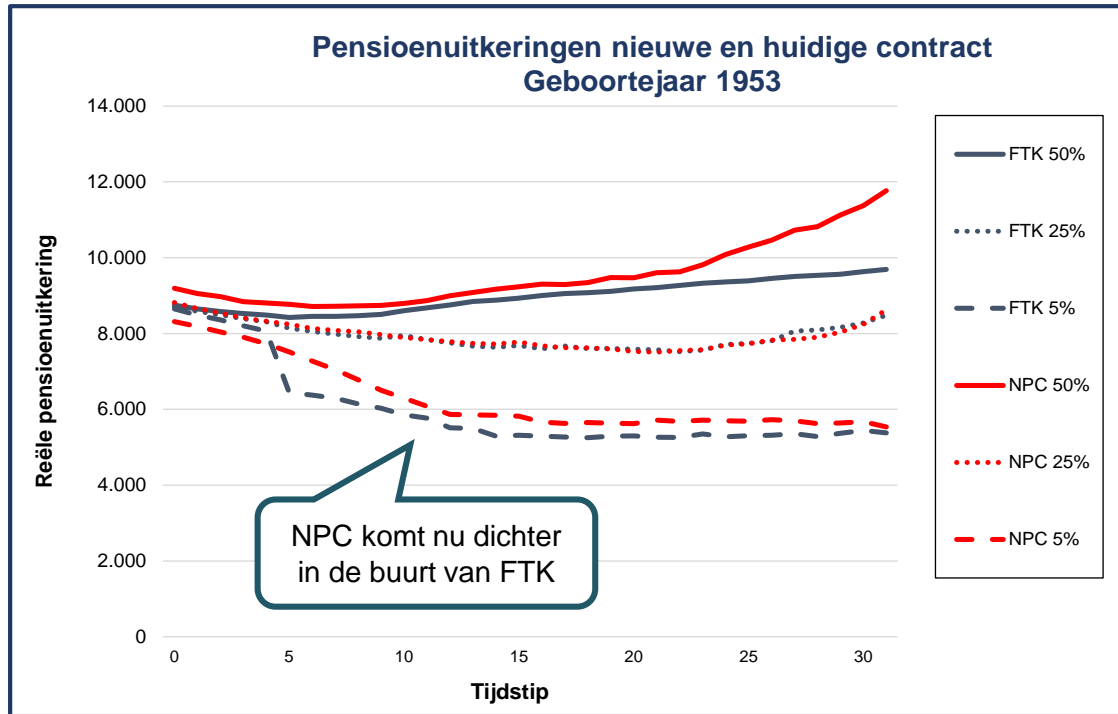
Verschillen t.o.v. variant 0:

- Uitkeringen in de mediaan licht hoger bij NPC dan bij FTK.
- Spreiding bij NPC is kleiner dan variant 0, echter nog steeds fors hoger dan FTK.

VARIANT 1: WEL TOEPASSEN LEENRESTRICTIE

Jaap (68)

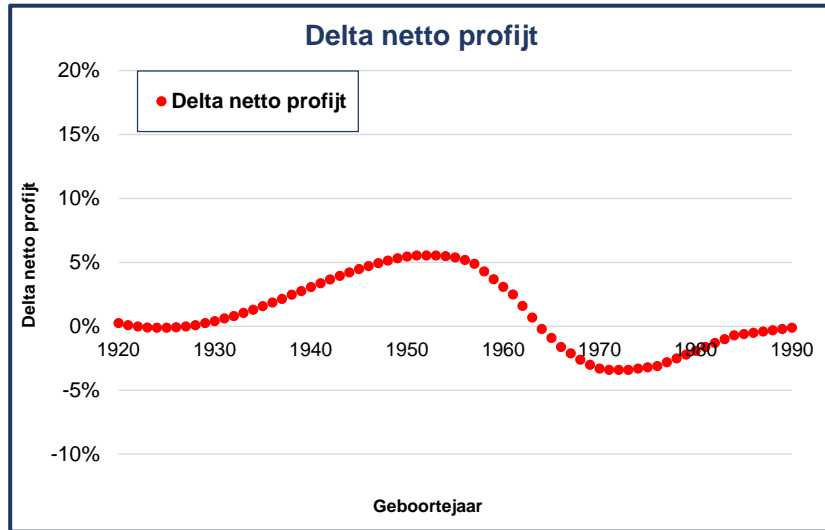
Verschillen t.o.v. variant 0:

- Mediane uitkeringen zijn licht gestegen en liggen nu boven FTK.
- Spreiding bij NPC toegenomen vanwege hogere exposure ZW.

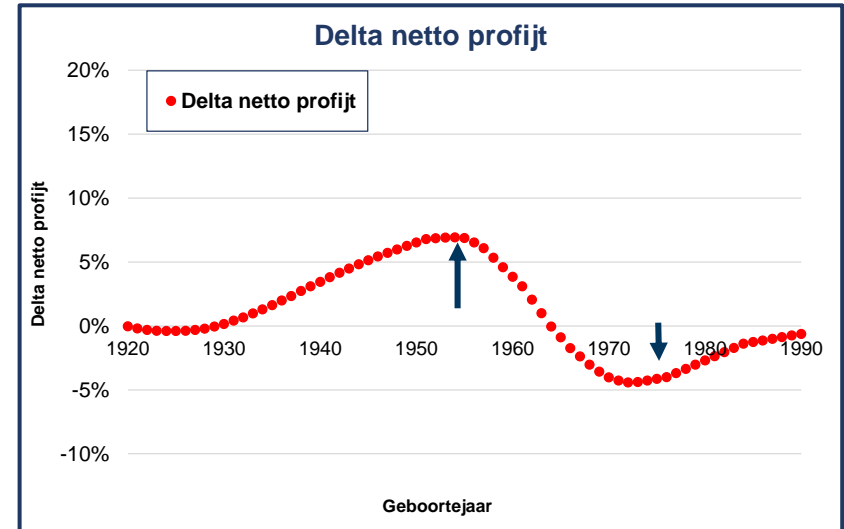

VARIANT 1: WEL TOEPASSEN LEENRESTRICTIE

Netto profijt: base case

Netto profijt: variant 1

Verschillen in delta netto profijt zijn beperkt:

- Ouderen gaan er iets op vooruit
- Jongeren gaan er iets op achteruit

VARIANT 2: AANPASSEN SOLIDARITEITSRESERVE

Solidariteitsreserve

- Initiële vulling: **5%**
- Jaarlijkse dotatie: 10% positief rendement **plus 10% premie**
- Onttrekking: Minimale VVR bij pens.
- Toekenning: **Bij ingang pensioen**

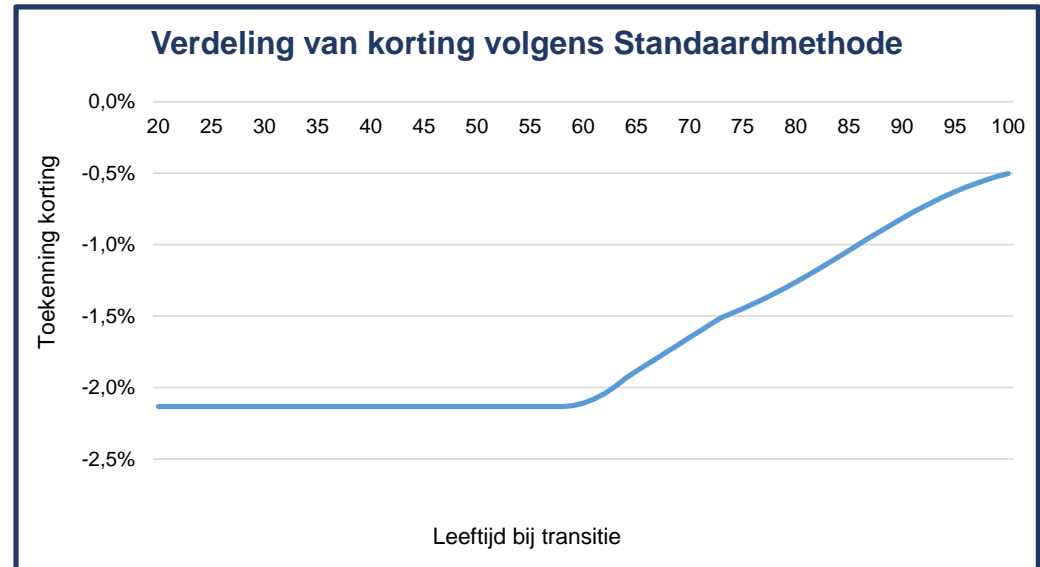
Invaarkapitalen

- Verdeling **2% korting**

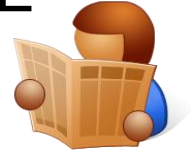

Minimale vervangingsratio bij pensionering

- $0\% < SR < 5\%$: VVR 50%
- $5\% < SR < 10\%$: VVR 70%
- $10\% < SR$: VVR 70% en $1/15^e$ deel

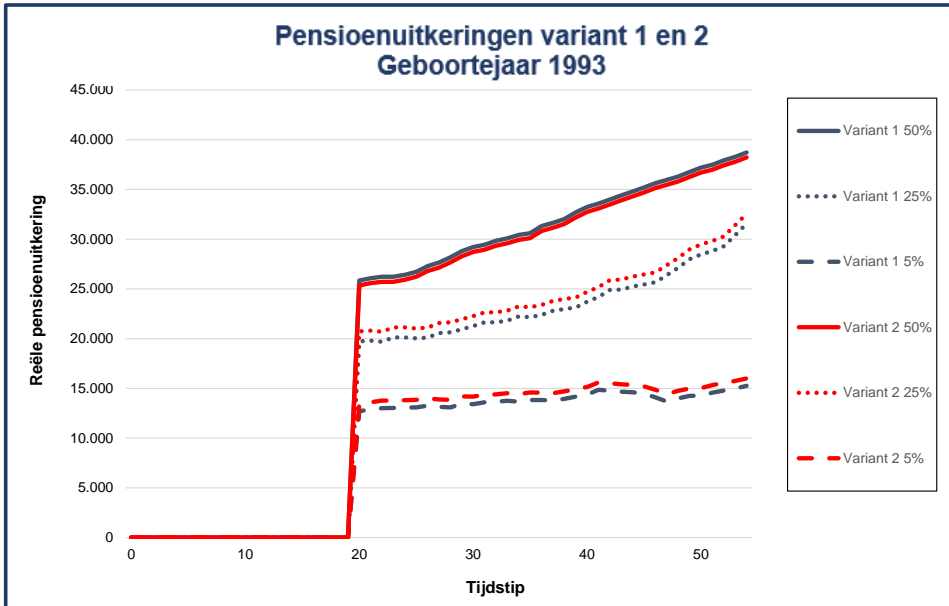

VARIANT 2: AANPASSEN SOLIDARITEITSRESERVE

José (48)

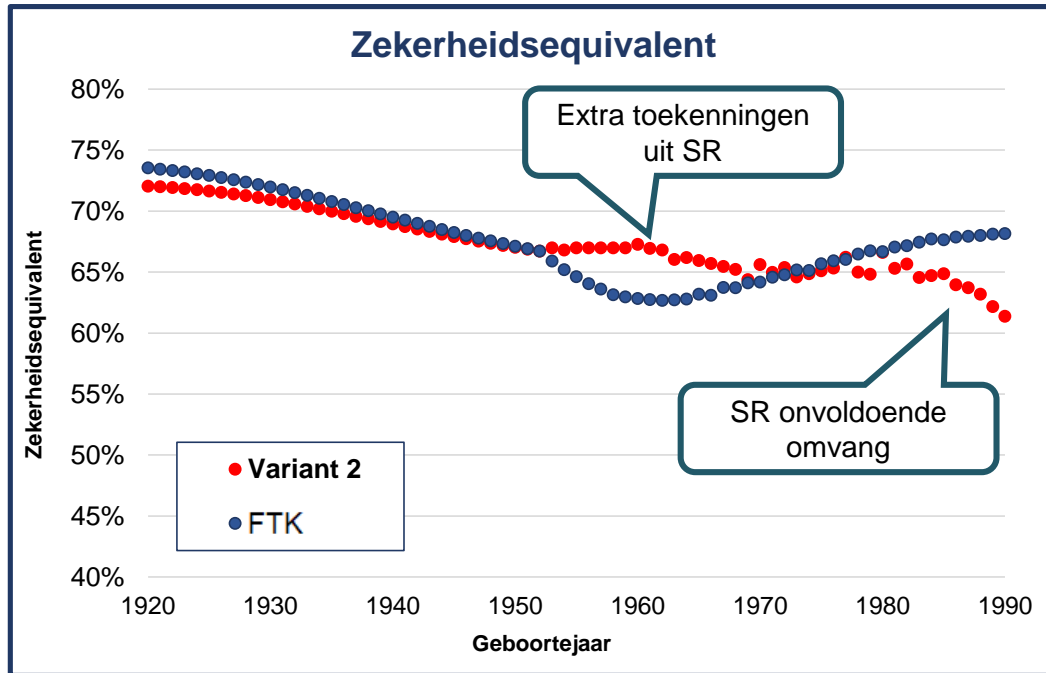
Pensioenuitkeringen variant 1 en 2
Geboortejahr 1993

Constateringen:

- José start iets lager qua invaarkapitaal, maar krijgt in verwachting nu een hogere dotatie uit de solidariteitsreserve. In de mediaan is het verschil marginaal negatief
- In het 5e en 25e percentiel zien we een meerwaarde ontstaan voor José.
- In het 5e percentiel is de meerwaarde iets kleiner, aangezien dan vaak de Solidariteitsreserve laag / te klein is.

VARIANT 2: AANPASSEN SOLIDARITEITSRESERVE

In termen van zekerheidsequivalent:

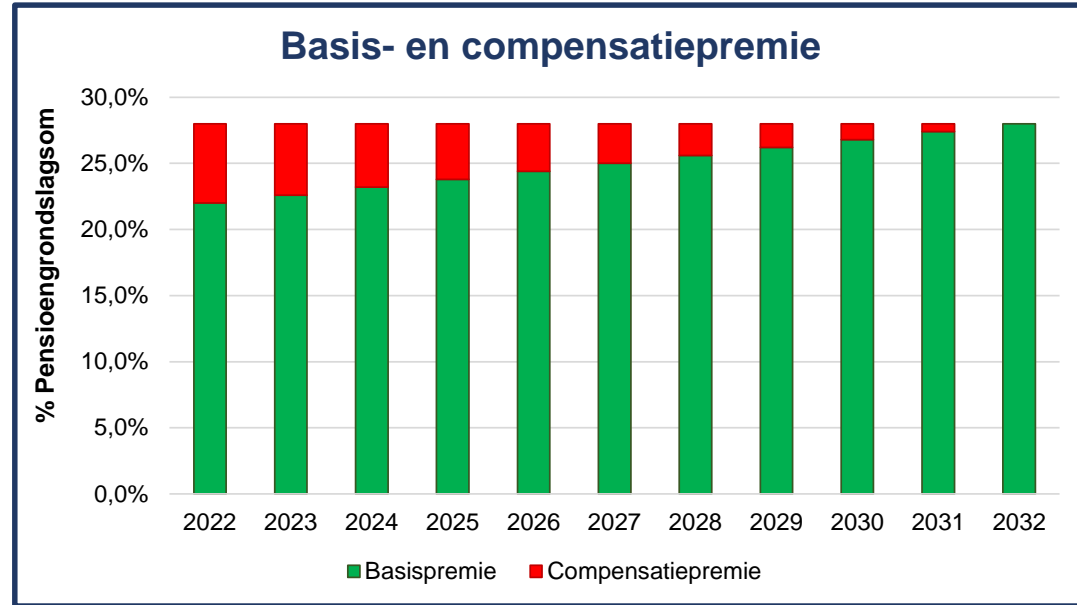
- Gaan de ouderen er iets op achteruit als gevolg van lager invaarkapitaal
- De middengeneratie profiteert vanwege toekenningen uit de solidariteitsreserve
- Gaan de jongeren er op achteruit vanwege onvoldoende omvang Solidariteitsreserve.

VARIANT 3: COMPENSATIEPREMIE

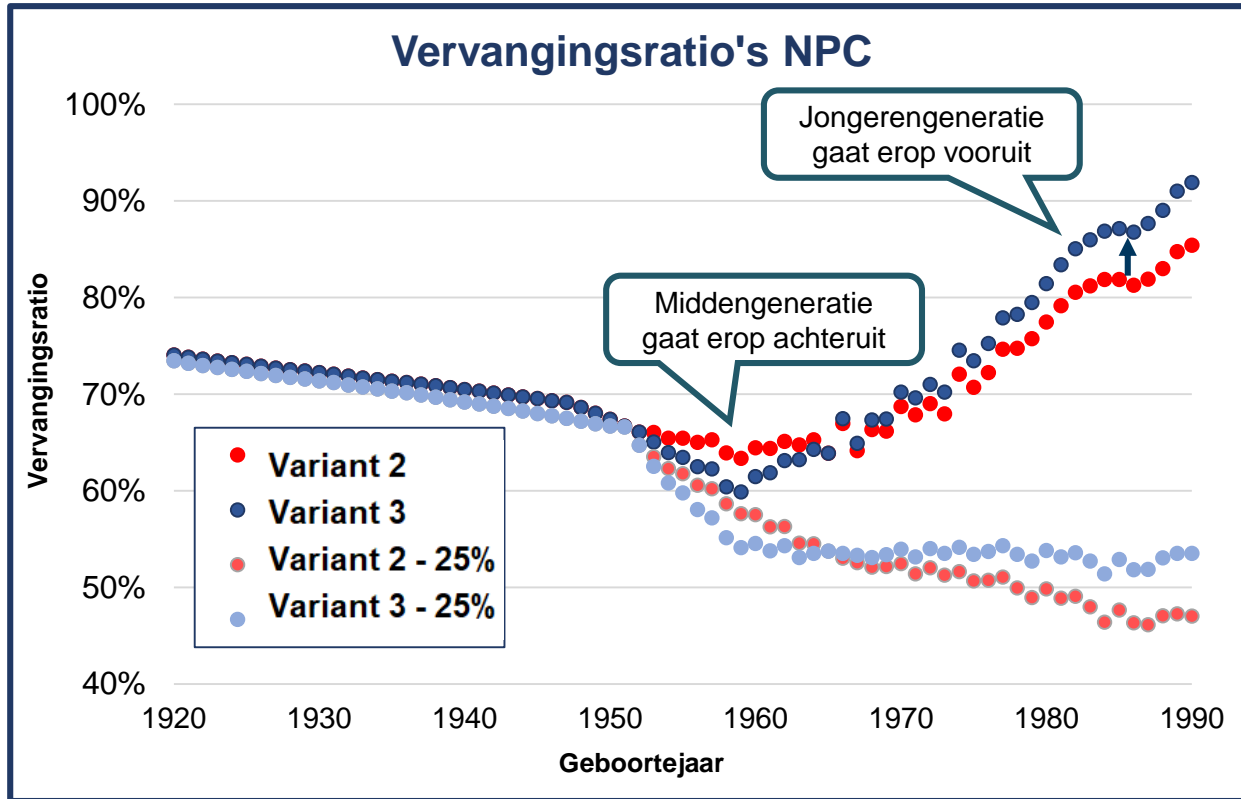
- We splitsen de premie in twee delen:

- 22% basispremie
- 6% compensatiepremie

- In 10 jaar tijd loopt de compensatiepremie naar 0 en de basis premie stijgt evenredig.
- Deelnemers geboren tussen 1965 en 1990 krijgen compensatiepremie naar rato van delta netto profijt.

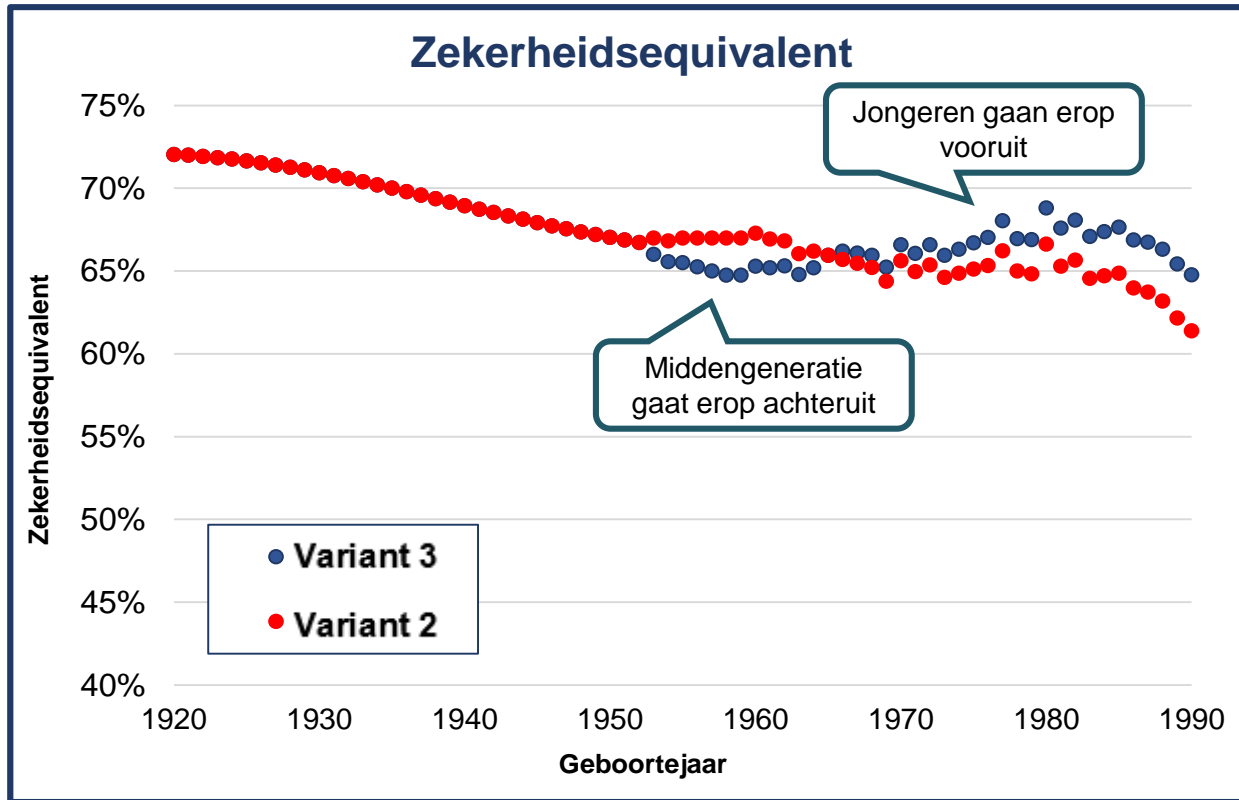
VARIANT 3: COMPENSATIEPREMIE

Constaties:

- Jongeren gaan er qua vervangingsratio op vooruit vanwege de compensatiepremies
- Dit gaat ten koste van de oudere actieven (< 1965)

VARIANT 3: COMPENSATIEPREMIE

RECAP EN ADVIES

RECAP EN ADVIES

- Start tijdig met inventariseren en start een gezamenlijke projectgroep op, waarin alle stakeholders vertegenwoordigd zijn.
- Vraagstuk is zeer complex, uitkomsten zijn lastig te interpreteren en zeer gevoelig voor aannames en bestandssamenstelling.
- Neem tijdig beslissingen wanneer dat mogelijk is.
- Ontwerp een funnel waarmee richting een einduitkomst gewerkt kan worden en deelconclusies getrokken kunnen worden.
- Richt een dashboard in, waarmee het project periodiek herijkte informatie ontvangt.

Dank voor uw aandacht

Bezoekadres

Hoogoorddreef 54
1101 BE Amsterdam Zuidoost

www.aaa-riskfinance.nl
info@aaa-riskfinance.nl

BEGRIPPEN

- **Netto profijt**
Gemiddelde van (contante waarde uitkeringen -/- contante waarde premies).
Op basis risiconeutrale scenario's. Een netto profijt van 0 is actuarieel “zuiver”.
- **Bruto profijt**
Gemiddelde van contante waarde premies (o.b.v. risiconeutrale scenario's)
- **Vervangingsratio**
Op elk toekomstig tijdstip t : Pensioenuitkering $_t$ / geïndexeerd middelloon $_t$
Op basis van real world scenario's (percentielwaarden, mediaan, etc.)
- **Zekerheidsequivalent**
De zekere constante vervangingsratio die hetzelfde nut oplevert als de (gesimuleerde onzekere) vervangingsratio.

BEGRIPPEN

- **Inclusieve marktwaarde**

De contante waarde van de pensioenaanspraken, inclusief toekomstige (onzekere) kortingen en toeslagen.

- **Actuarieel zuiver**

Er wordt gesproken van een actuarieel zuivere regeling wanneer de CW waarde van de betaalde premies gelijk is aan de CW van de te ontvangen uitkeringen.

- **Ex-ante herverdeling**

Overdracht van kapitaal tussen groepen deelnemers die qua karakteristieken (leeftijd, inkomen, etc) verschillen, waarbij op voorhand bekend is dat de overdracht plaatsvindt.
Ook wel *subsidiërende solidariteit* genoemd.

- **Ex-post herverdeling**

Overdracht van kapitaal tussen groepen deelnemers als gevolg van een schok of gebeurtenis die vooraf niet bekend is. Ook wel *kanssolidariteit* of *risicodeling* genoemd.